

การเรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

โดย

ดร.รุ่งเรือง ลี้มชูปฏิภาณ

คำนิยาม

ดร.รุ่งเรือง ลี้มชูปฏิภาณ เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่หันมาสนใจศึกษาพุทธศาสนาและได้เรียบเรียงหนังสือชุด “พระพุทธวิทยาศาสตร์แห่งชีวิต” อันโด่งดังและได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางไปแล้ว ท่านมาเขียนเล่มใหม่อีกเล่มหนึ่งที่เน้น “การเรียนรู้” ในชื่อว่า “การเรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์”

ในยุคสมัยปัจจุบัน การเรียนรู้ที่ดี ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพของความ เป็นมนุษย์ น่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดที่ช่วยย้่ามนุษย์ชาติ ออกจากวิกฤตการณ์อารย ธรรมปัจจุบัน

พระพุทธศาสนา กับ วิทยาศาสตร์ เป็นระบบความรู้ใหม่ ดร.รุ่งเรือง พยายามนำ ระบบทั้งสองเข้ามาเชื่อมโยงกันด้วยการเรียนรู้ จึงน่าจะเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษา เพิ่มเติม ใช้ประโยชน์

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คือการใช้ความเป็นเหตุเป็นผลในการค้นคว้าหาความรู้

พระพุทธศาสนามีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างยิ่ง เพราะใช้ความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่ง บางที่ท่านเรียกว่าธรรมะ เป็นหลักคิดและปฏิบัติทั้งเนื้อทั้งตัว ดังที่มองว่าธรรมชาติของสรรพ สิ่ง เป็นกระแสของเหตุปัจจัย ที่เรียกว่าอิทัปปัจจยตาและเมื่อเอาหลักคิดความเป็นเหตุปัจจัย มาวิเคราะห์สาเหตุให้เกิดทุกข์ เรียกว่าปฏิจจสมุปบาท ทางพุทธมองว่าธรรมชาติเป็นกระแส ของเหตุผล หรือเหตุปัจจัยล้วน จึงไม่มีตัวตน เป็นที่มาของไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

แต่พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มีเป้าหมายต่างกัน คือพุทธศาสนาเรียนรู้เพื่อพ้นทุกข์ ส่วนวิทยาศาสตร์เรียนรู้เพื่อความรู้

พุทธศาสนาจึงสนใจเรื่องจิตซึ่งเป็นนามธรรม ส่วนวิทยาศาสตร์สนใจเรื่องวัตถุอันเป็นรูปธรรม ในขณะที่พุทธศาสนาวางระบบการเรียนรู้ไว้ตายตัวตั้งแต่ต้น คือ ไตรสิกขา (สิกขา = ศึกษา) อันได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบกฎของธรรมชาติในเรื่องสสารและพลังงานมากขึ้นๆ จนรู้เรื่องส่วนที่ใหญ่คือจักรวาล/เอกภพ และส่วนที่เล็กคืออะตอมและย่อยลงไปอีก รวมทั้งนำความรู้มาใช้เป็นเทคโนโลยีอันวิเศษมหัศจรรย์ต่างๆ เช่น เครื่องบิน วิทยุ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต รวมทั้งวิจัยเข้าไปสู่เรื่องสมองและการทำงานของสมอง และทำให้เริ่มเข้าใจว่าจิตทำงานอย่างไร

อาจกล่าวได้ว่าคนสมัยนี้อยู่ในโลกวิทยาศาสตร์

พระพุทธศาสนา เป็นวิทยาศาสตร์ แต่เกิดขึ้นในยุคสมัยจิตนิยม จึงถูกเคลือบด้วยภาษาและวัฒนธรรมที่คนรุ่นใหม่มองความเป็นวิทยาศาสตร์ไม่ออก ทำให้ไม่สนใจพุทธศาสตร์เท่าที่ควร นี่เป็นประเด็นที่ ดร.รุ่งเรือง หวังว่าถ้าเรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์จะทำให้คนรุ่นใหม่สนใจมากขึ้น

ก็เป็นความจริงว่า เมื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์พบว่า การเจริญสติแบบพุทธ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสมองที่เห็นได้จากเครื่องแสดงภาพสมอง (Brain imaging) ด้วยเครื่อง fMRI และแสดงผลดีของการเจริญสติ มีการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ว่าจิต เกิดดับ เป็นดวงๆอย่างรวดเร็วตามที่พุทธศาสนาบอก มีการวิจัยที่เริ่มเข้าใจว่ามีกลไกทางสมองที่เกี่ยวกับอัตโนมัติและอนัตตา วิทยาศาสตร์กำลังจะค้นพบว่านิพพานมีจริง และอธิบายได้ทางวิทยาศาสตร์ การค้นพบทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับจิตและพฤติกรรมของจิต ทำให้คนสมัยใหม่เข้ามาสนใจพระพุทธศาสนากันมากขึ้นจริงๆ ดังที่กำลังเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ยุโรป รวมทั้งในประเทศไทยเอง

การเรียนรู้พระพุทธศาสนาเชิงวิทยาศาสตร์จะให้เข้าใจศักยภาพของความเป็นมนุษย์ว่า พระพุทธเจ้าจากมนุษยธรรมดา อาศัยการเรียนรู้ที่ดี เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตน (Transformation) สามารถบรรลุธรรม คือเข้าถึงความจริงอันสูงสุด พันทกข์ ประสพอิสรภาพ และมีเมตตาธรรมอันไพศาล นั่นคือก้าวข้ามข้อจำกัด (Transcend) ของปุถุชนที่มีกิเลสตัณหา สู่ชีวิตที่ประเสริฐ

การเรียนรู้ที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดของมนุษย์

จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะแสวงหา และช่วยให้เพื่อนมนุษย์ได้พบการเรียนรู้ที่ดี

การเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์มุ่งที่เพื่อความรู้ ความรู้กับการพันทุกขังไม่ใช่เรื่องเดียวกัน ถ้าไม่ระวังความรู้จะนำไปสู่ “ตัวกู-ของกู” มากขึ้น และก่อความทุกข์ให้ตนเองและผู้อื่น แต่นักวิทยาศาสตร์ที่แท้ที่เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลของสรรพสิ่ง ก็สามารถเข้าถึงธรรมชาติแห่งอนัตตาได้และเกิดความสงบ

ฉะนั้น ในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์กับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างเป็นพระพุทธศาสนา น่าจะเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันไปและมีผลดี

หวังว่าหนังสือของ ดร.รุ่งเรือง ลิ้มชูปฎิภาณ เสนอนี้จะก่อให้เกิดความบันเทิงใจให้มหาชนสนใจว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ดีคืออะไร เพราะการเรียนรู้ที่ดีเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดในความเป็นมนุษย์ ขออวยพรให้ทุกข์ท่านได้ค้นพบศกยภาพอันสูงสุดแห่งความเป็นมนุษย์ในตัวของท่านเอง

ประเวศ วะสี

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗